

Závěr

Význam právní úpravy všeobecného osobnostního práva spočívá především v tom, že umožňuje ochranu osobnosti fyzické osoby a její individuální integrity. Tato úprava má zabezpečit důstojnou existenci a svobodný rozvoj člověka. Ochranu osobnosti v našem právním řádu zabezpečuje řada právních předpisů, které poskytují různé prostředky ochrany. Tyto prostředky se navzájem prolínají a mohou se vhodně doplňovat.

I přesto, že úprava ochrany osobnosti je poměrně podrobná a komplexní, i zde má stejně jako v jiných oblastech práva nenahraditelnou roli soudní judikatura. Právo je minimum morálky. Právo nedokáže upravit všechny hypotetické případy, které se mohou v lidské společnosti vyskytnout. Právní předpisy obvykle platí řadu let, tudíž není možné, aby zákonodárce dokázal předpovědět všechny situace, které mohou eventuelně nastat. Vzhledem k tomu, že se neustále rozvíjí věda, technika, informační technologie i další odvětví, objevují se nové zásahy do osobnostních práv. Proto je potřeba, aby ochrana osobnosti byla co nejúčinnější.

V oblasti ochrany osobnosti je důležité, aby rozhodování soudů bylo pokud možno co nejrychlejší, bez zbytečných průtahů. Několikaleté soudní spory mají za následek značné snížení poskytnutí ochrany osobnosti. V průběhu vleklého soudního sporu může dotčená osoba kvůli zveřejněnému difamujícímu sdělení pozbýt vážnosti, kterou ve společnosti požívala, nebo dokonce poškozením svého jména přijít o přátele, stávající nebo budoucí klienty, kteří v takovou osobu ztratí důvěru.

V dosavadní soudní praxi je dle mého názoru převažující morální zadostiučinění ve formě omluvy (v případech žalob na ochranu osobnosti) nebo odpovědi (v případech žalob na uveřejnění odpovědi). Soudy velmi nečíslně přiznávají finanční zadostiučinění. A pokud je zadostiučinění přiznáno, jedná se většinou o podstatně nižší finanční částky než ty, které byly dotčenou osobou požadovány. Dalo by se říci, že není úplně neobvyklé, že přiznaná částka je mnohdy nižší než soudní náklady, které byly na soudní řízení vynaloženy. Myslím, že některé dotčené osoby právě kvůli soudním průtahům, složitosti dokazování nebo nízkým částkám přiznaného zadostiučinění vůbec nevyužijí možnosti domáhat se ochrany svých práv.

Právo na odpověď zakotvené tiskovým zákonem je u nás novým institutem, který přinesl tiskový zákon v roce 2000. Dříve existoval pouze obdobný institut tiskové opravy. Jsem přesvědčena, že institut práva na odpověď je využíván relativně málo.

Mnohokrát dotčené osoby raději neučiní žádné právní kroky k ochraně svých práv. Myslím, že jedním z důvodů je to, že si dotčené osoby častokrát myslí, že je vhodnější si zveřejněného sdělení nevšímat, než jej opět veřejnosti připomenout otištěním odpovědi a tím oživit informaci, která by pro ni raději měla být zapomenuta. Druhým důvodem je dle mého názoru to, že tiskový zákon na žádost o odpověď nebo dodatečné sdělení klade poměrně přísné požadavky. Již ve fázi, kdy je odpověď či dodatečné sdělení požadováno po vydavateli, je nutné splnit řadu podmínek. Žádost o zveřejnění odpovědi či dodatečné sdělení musí být především v určité lhůtě doručena vydavateli, musí obsahovat text odpovědi, který musí být podepsán, nesmí obsahovat hodnotící soudy, požadovaný text musí být přiměřený a rovnocenný původnímu sdělení a jiné požadavky. Nejednou se stane, že vydavatel odmítne odpověď otisknout právě pro nesplnění požadavků, které na žádost tiskový zákon klade. Což může být následně i důvodem k tomu, že dotčená osoba předpokládá, že by neuspěla ani u soudu a proto raději žalobu ani nepodá. Myslím si, že k sepsání správné žádosti o odpověď nebo dodatečné sdělení, dotčené osobě nepostačí to, že si přečte ustanovení tiskového zákona, která se k této problematice vztahují. Ve většině případů je nutné využít služeb advokáta, aby žádost odpovídala požadavkům a proto z důvodu nesplnění formálních podmínek nebyla vydavatelem odmítnuta nebo následně zamítnuta i soudem.

Právo na odpověď je značně formalizovaným institutem, což snižuje jeho schopnost poskytnout ochranu osobám, o kterých bylo zveřejněno tvrzení, které se dotýká jejich cti, důstojnosti nebo soukromí. V tomto směru se zdá být ochrana osobnosti podle občanského zákoníku vhodnější, protože neklade takové nároky na žalobce. Na druhou stranu, ochrana osobnosti je realizovatelná kromě obecných prostředků ochrany v občanském právu (jako např. dohoda, svépomoc) především zvláštními prostředky ve formě žalob (zdržovací, odstraňovací, satisfakční). Naopak institut odpovědi je nutné primárně uplatnit u vydavatele, a pokud žadatel vyhoví všem podmínkám tiskového zákona, jedná se o řešení rychlejší (k otištění odpovědi, která splnila formální náležitosti, musí dojít do 8 dnů od doručení žádosti) a také levnější než je žaloba na ochranu osobnosti.

Poměrně často se stává, že dotčená osoba podá žalobu na ochranu osobnosti s požadavkem finančního zadostiučinění a zároveň žalobu na zveřejnění odpovědi. Prostředky ochrany osobnosti, které poskytuje obecná úprava v občanském zákoníku, lze kumulovat s prostředky, které poskytuje mediální právo.

Právní úprava ochrany osobnosti je v demokratickém právním státě nezbytná. Úprava ochrany osobnosti v občanském zákoníku nedoznala od jeho schválení v roce 1964 velkých změn. K novelizaci ustanovení týkajících se ochrany osobnosti došlo pouze několikrát. Jedna ze změn spočívala v záměně slova občan za slovo fyzická osoba. Dále ustanovení týkající se projevů osobní povahy, které smějí být nejen použity (jak bylo zakotveno v původní úpravě) ale i pořizeny jen se svolením fyzické osoby. Další významnější změnou bylo rozšíření ustanovení § 13, které upravuje ochranu před neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti a peněžité zadostiučinění. Poslední výraznější změnou bylo rozšíření okruhu oprávněných osob po smrti fyzické osoby i na partnera fyzické osoby.

Ochrana osobnosti má své nezastupitelné místo i v návrhu nového občanského zákoníku. Obdobně jako v současném občanském zákoníku je tato problematika zařazena do části první - do Obecných ustanovení. Zde nalezneme dva oddíly, které upravují ochranu osobnosti. Jeden oddíl nese název Jméno a bydliště člověka a druhý oddíl se nazývá Osobnost člověka.

Je zde na místě konstatovat, že právní úprava ochrany osobnosti v českém právním řádu se začíná přibližovat standardu ochrany, která je poskytována v moderních právních úpravách evropských států. Velkou roli však hraje to, zda je dostatečně a účinně realizována v praxi.